

ÚZEMNÍ PLÁN PRO REPUBLIKU SRBSKO

Územní plán pro Republiku Srbsko v jejím rozsahu po roce 1990 (Srbsko, Vojvodina, Kosovo a Metohija) byl vypracován z pověření srbské vlády Institutem architektury a plánování měst. Publikace vydaná Ministerstvem pro vědu a technologii je rozvržena do sedmi oddílů, je provázena množstvím barevných fotografií a 15 plánovacími mapami, věnovanými hlavním plánovacími disciplínám.

Začátek územně plánovacích aktivit pokrývajících dnešní Srbskou republiku se klade do roku 1968, kdy byly k podobným iniciativám vyzvány i ostatní republiky tehdejší Jugoslávie. Další etapa územního plánování začala v roce 1974, kdy byla přijata

nová jugoslávská ústava, kde tento úkol byl uložen republikám a provinciím. Poslední ústava z roku 1990 dala podnět k pokračování a prohlubování územního plánování včetně plánování celostátního, nyní na území současné Srbské republiky.

Nejnovější celostátní plán byl přijat srbským Národním shromážděním v roce 1996 a stal se závaznou normou pro územní plánování v zemi. Od celostátního plánu se odvíjejí územní plány na nižších územních stupních, zavázaných dodržováním celostátních zásad územního plánování.

Výchozí celostátní plán územního plánování byl připraven jako dlouhodobý plán s časovým horizontem 2010. Stojí na princi-

pu závaznosti pro uvedenou etapu, na principu závaznosti pro urbanizaci země a rozmístění lidských sídel v zemi, na principu uchování životního prostředí jako podmínky života v budoucnosti, na zásadě ochrany a citlivého využívání území zvláštní důležitosti a vybudování koridorů nejdůležitějších systémů infrastruktury. Územní plán je vodítkem a zároveň kontrolou pro racionální, ale citlivé využívání území státu s ohledem na státní zájmy v oblasti ekonomiky, sociálního života a ostatních oblastí života země. Státní plán sleduje cíle života společnosti, obsahuje projekce a prognózy vývoje jednotlivých oblastí života a realizační programy. Celostátní plán územního plánování byl vy-

pracován v roce 1996, kdy ho také schválilo Národní shromáždění. V roce 1997 vznikla republiková Správa pro územní a městské plánování jako orgán státní správy. Kromě textové analytické části je celostátní plán doložen 23 mapami v měřítku 1 : 1 500 000 a čtyřmi podrobnějšími mapami v měřítku 1 : 300 000. Součástí plánu je i vědecká a výzkumná plánovací dokumentace.

Celostátní plán člení Republiku Srbsko na tři velké oblasti: Vojvodinu, Centrální Srbsko a Kosovo a Metohiji. Srbsko má rozlohu 88 361 km², v roce 1991 mělo 9 779 000 obyvatel, 6 152 sídel a zalidnění 111 obyvatel na km². Kosovo a Metohija měří 10 887 km², bylo zde 1 956 000 obyvatel v 1 446 sídlech s hustotou zalidnění 180 obyvatel na km², tedy s nejvyšším zalidněním v zemi.

Jednotlivé oddíly publikace jsou věnovány uceleným plánovacím oblastem. Oddíl 1 shrnuje filosofii územního plánování v Srbsku a definuje ji jako dosažení vyššího stupně integrace srbského území, vyšší stupeň provázanosti spojů a ekonomiky Srbska a sousedních i dalších zemí Evropy. Má přitom být využito specifických charakteristik Srbska jako země na křižovatce Balkánu a Evropy. Dalším cílem je snížení rozdílů mezi regiony Srbska. Má se dojít k vyrovnání života obyvatel na makro- a mikroúrovni a k posílení významu malých měst a obcí. Urbanizace má sledovat polycentrický vývoj, vývoj venkova má probíhat ve znamení jeho polyfunkčnosti. Oddíl 2 je věnován přírodním zdrojům, jejich využívání a ochraně. Plánování je zaměřeno na zvýšení ochrany půdního fondu, na zvýšení jeho výtěžnosti a optimalizaci v terciérní sféře. Vyčísleny jsou žádoucí změny charakteru území a přesuny v objemu jeho kultur. Předpokládají se

odvodňovací a na druhé straně zavodňovací akce. Pozornost je věnována zemědělské půdě, lesní půdě, vodním plochám a jejich melioracím a využívání. Značná část je věnována energetickým potřebám a zdrojům.

Oddíl 3 se zabývá obyvatelstvem, sídly a průmyslem. Projekce obyvatelstva byly vypočteny ve dvou variantách. Výsledky do roku 2011 jsou uvedeny jen v grafické, nikoli i číselné podobě. Nejrychlejší relativní vývoj se předpokládá pro Kosovo a Metohiji. Urbanizační proces bude pokračovat a plán předpokládá rovnoměrnější rozmístění větších měst na různé hladině velikosti. Demografický vývoj se sleduje podle 34 oblastí. Protože venkov se stále vytlidňuje a stárne, záměrem je tento proces zpomalit, což předpokládá řadu aktivit k jeho revitalizaci. Pomoci v tom má legislativa, daňová politika a politika investic do infrastruktury. Další industrializace země se má týkat nejen bělehradského regionu, ale je účelné vytvářet i další střediska průmyslu a jeho zázemí podle povahy dosavadních regionálních forem produkce. Jde o realizaci polycentrické ekonomické politiky. Oddíl 4 se zabývá dopravou a spoji. Pro cizinecký ruch má velký význam síť dálnic a síť silnic vyššího významu. Investice však nyní poputují hlavně do údržby těchto sítí. Značný význam má i lodní doprava. Předpokládá se i rychlejší rozvoj letecké dopravy.

Oddíl 5 se zaměřuje na plánování turismu, ochrany životního prostředí a přírodního a kulturního dědictví. Země oplývá bohatstvím ve všech směrech, a proto se počítá s dalším posilováním základů pro cizinecký ruch při zachování politiky ochrany národního bohatství. Zájem o zvýšení přitažlivosti země je dokumentován i tím, že tento oddíl je obohacen množstvím fotografií při-

rodních krás i kulturních památek s bližšími údaji o jejich alokaci včetně literárních a mapových odkazů. V oddíle 6 jsou uvedeny údaje k plánovaným změnám ve využití území státu do roku 2010. Jde o přesuny ve využití dosavadních ploch kultur. Hlavním úkolem je zamezit další degradaci charakteru jednotlivých ploch. Plánuje se zvýšení plochy zalesnění země o 4,2 %, takže v roce 2010 by mělo mít Srbsko 60,8 % zemědělské půdy, 31,5 % lesní půdy a 7,7 % ostatních ploch. Závěrečný oddíl 7 je věnován otázkám realizace plánovacích záměrů. Generální celostátní plán se má realizovat prostřednictvím dalších plánů, místně nebo věcně zaměřených, které mají vypracovat místní nebo specializované orgány. Důraz se klade na řešení problematiky vztahů mezi městy a ostatními sídly, mezi zemědělstvím a ostatními odvětvími hospodářství, mezi nutným růstem produkce a environmentální problematikou. Při realizaci se předpokládá účast vědeckých a specializovaných pracovníků a vysoká míra publicity pro úspěšnou realizaci územních plánů. Plnění plánu bude průběžně sledováno, prvně v roce 2000.

Publikace je ukázkovým dílem o územním plánování v jedné z přežívajících socialistických zemí. Je dokumentem o formách přístupu k plánovací problematice v centralizovaném státu. Ostatní bývalé socialistické země upustily od centrálního plánování a přejaly formy nabízené západoevropskými zeměmi. Je paradoxní, že koncepční práce jsou i v zemích Evropské unie nuceny vycházet z celostátních potřeb a pokrývat je i legislativně, nemá-li docházet ke kontra-aktivním záměrům orgánů na nižších úrovních řízení. Naštěstí nejsou tyto přístupy považovány za ideologické prohřešky.

Alois Andrlé